

УДК 338.43.01

Кравченко М.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аудиту та управління
фінансово-економічною безпекою**Дніпровського державного аграрно-економічного університету***Науменко О.О.***студентка
Дніпровського державного аграрно-економічного університету*

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Стаття присвячена вивченню структури аграрного сектору України. Проаналізована організація та функціонування системи економічної безпеки аграрного сектору. Представлені шляхи та методи вдосконалення системи економічної безпеки аграрного сектору.

Ключові слова: економічна безпека, система економічної безпеки, аграрний сектор, внутрішні загрози, зовнішні загрози, принципи.

Кравченко М.В., Науменко А.А. ОРГАНИЗАЦИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Статья посвящена изучению структуры аграрного сектора Украины. Проанализирована организация и функционирование системы экономической безопасности аграрного сектора. Представлены пути и методы совершенствования системы экономической безопасности аграрного сектора.

Ключевые слова: экономическая безопасность, система экономической безопасности, аграрный сектор, внутренние угрозы, внешние угрозы, принципы.

Kravchenko M.V., Naumenko O.O. ORGANIZATION AND FUNCTIONING OF THE SYSTEM OF ECONOMIC SAFETY AGRICULTURAL SECTOR

The article is devoted to the study of the structure of the agrarian sector of Ukraine. The organization and functioning of the economic security system of the agrarian sector are analyzed. The ways and methods of improving the economic security system of the agrarian sector are presented.

Keywords: economic security, system of economic security, agrarian sector, internal threats, external threats, principles.

Постановка проблеми. Підтримка однієї із основних складових національної економіки України з боку держави, через покращення системи економічної безпеки аграрного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності системи економічної безпеки аграрного сектору вивчали такі вітчизняні вчені: М. Корецький, Ю. Пахомов, В. Похилук, А. Стівчатий, В. Третяк, В. Шлемко, А. Барановський, З. Верналії та інші.

Постановка задачі. Стаття направлена на вивчення системи економічної безпеки аграрного сектору в сучасних умовах. Вивчення складових економічної безпеки, елементів та принципів, наявних загроз та ризиків, та формування висновків та рекомендацій стосовно шляхів покращення системи економічної безпеки аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрний сектор України є потенціалом для вдосконалення національної економіки та її ефективної інтеграції в світовий економічний простір, а також створює основи підтримки суверенності держави, забезпечуючи продовольчу та екологічну безпеку, створює соціально-економічні основи розвитку сільських територій, допомагає підвищити матеріальний добробут населення території країни.

Аграрний сектор є майже єдиною галуззю яка здатна забезпечувати постійне зростання обсягів та покращує неблагополучну динаміку економічних процесів.

Аграрний сектор за результатами 2016–2017 року вкотре отримав світову першість у виробництві й експорті соняшникової олії і експортував 5,84 млн тонн соняшникової олії, тим самим увійшовши до трійки лідерів.

Сільськогосподарські землі України – найбільші в Європі – 41,5 млн га (70% території країни), з них – 32,5 млн га застосовуються для культивування сільськогосподарських культур. Якісному та ефективному розвитку аграрного сектору також сприяє близькість та доступність основних ринків збуту, транспортна інфраструктура (залізниця, дороги, порти), постійне підвищення світового попиту на продовольчі продукти і альтернативну енергетику, а також наявність порівняно дешевих трудових ресурсів.

На сьогодні в аграрному секторі працюють більше трьох мільйонів людей і більше 40% валютної виручки отримується в результаті діяльності аграрного сектору.

На першому місці діяльності аграрного сектору України стоїть – рослинництво (близько 70% сільськогосподарської продукції), на другому тваринництво (30% випуску сільськогосподарської продукції).

Незважаючи на наявність багатьох вчень на тему економічної безпеки, економічна безпека саме в аграрному секторі не була досить глибоко вивчена.

Перш за все треба розглянути що таке економічна безпека та система економічної безпеки.

Економічна безпека-це стан економіки, при якому забезпечуються захист інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, можливість розвитку та захищеність життєво важливих інтересів.

Під формулюванням життєво важливі інтереси слід розуміти таке об'єднання потреб, що відповідає за існування і зростаючий сучасний розвиток особистості, суспільства, держави.

Система економічної безпеки являє собою інтеграцію відповідних функціональних елементів, які,

перебуваючи у взаємопов'язаному і взаємообумовленому стані, забезпечують безпеку функціонування за відповідними напрямками діяльності в умовах економічної нестабільності країни.

Економічна безпека аграрного сектору – це безпека, яка повинна гарантувати постійний її розвиток та захищеність від негативного впливу, нестабільного зовнішнього і внутрішнього середовища [1, с. 42].

До загроз зовнішнього середовища ми відносимо:

1. Економічні загрози, такі як: високі темпи інфляції, зменшення доходів покупців, дефіцит бюджету, збільшення податкового навантаження.

2. Науково-технічні загрози, до яких відноситься швидкі темпи появи нових технологій, стрімкий розвиток науки.

3. Політичні загрози, через які виникає ризик різноманітних адміністративно-законодавчих обмежень, такі як: зміна керівництва держави, недосконалість політики щодо розвитку галузі, тенденції розвитку конкуренції на світовому ринку, домінуючі позиції інших країн-експортерів сільськогосподарської продукції.

4. Соціальні загрози, наприклад: зріст мобільності населення, зниження рівня освіти.

5. Екологічні загрози, виникає ризик екологічних катастроф і різних стихійних лих (землетруси, лісові пожежі, повені і т.д.).

До загроз внутрішнього середовища відноситься:

1. Працівники підприємства: низький рівень фахової підготовки персоналу.

2. Некваліфіковане управління, проблеми в стратегічному плануванні і ухваленні тактичних рішень.

3. Неконкурентна цінова політика.

4. Недостатнє технічне озброєння підприємства.

5. Проблеми в роботі устаткування і комунікацій.

6. Неточності в організації збереження фінансових і матеріальних цінностей.

Якісне функціонування підприємств аграрного сектору і розвиток організаційно-економічних відносин потребує формування сталої економічної безпеки. Рівень економічної безпеки суб'єктів аграрного сектору покладається на те наскільки їх керівництво чи система управління можуть передбачити та уникнути ймовірних ризиків зовнішнього середовища та ліквідувати наслідки шкідливих проявів окремих його складових.

Кінцевим підсумком функціонування системи фінансово-економічної безпеки аграрного сектору в першу чергу є гарантування та постачання необхідного асортименту продукції в достатньому обсязі для населення, належної якості та виду, та стабільний розвиток аграрних підприємств.

Організація системи економічної безпеки аграрного сектору має здійснюватися на основі дотримання таких принципів:

- законності;
- централізованого управління;
- компетентності;
- конфіденційності;
- комплексного використання сил і коштів;
- самостійності й відповідальності за організацію безпеки;
- передової матеріально-технічної оснащеності;
- координації та взаємодії з органами влади й управління [2, с. 265].

Належне виконання цих принципів приведе до ефективного використання всіх ресурсів направлених на підтримку та покращення елементів системи економічної безпеки аграрного сектору, серед яких є:

- захищеність комерційної таємниці й конфіденційних даних;
- захист будинків і споруд;
- безпека фізичних осіб;
- захищеність господарсько-договірних відносин;
- безпечність транспортних перевезень вантажів та осіб;
- протипожежний захист;
- екологічна безпека;
- радіаційно-хімічна безпека;
- захист інформаційно-аналітичних даних;
- техніко-технологічний захист;
- безпека кадрів;
- безпека виробничої діяльності;
- фінансова безпека;
- податкова безпека;
- безпека матеріалів;
- силова безпека.

Ефективне функціонування системи економічної безпеки аграрного сектору можливе тільки тоді коли буде організовано систему за окремими функціональними складовими [3, с. 211].

До функціональних складових системи економічної безпеки аграрного сектору відноситься:

а) кадрова складова залежить від складу кадрів, їхнього інтелекту та професіоналізму. Для захисту необхідного рівня економічної безпеки підприємства, необхідно виконувати планування та управління кадрами, яке б включало в себе здійснення системи відбору, найму, навчання й мотивації праці потрібних працівників, охоплюючи також фінансові та емоційні стимули, престижність професії, волю до творчості, забезпечення соціальними благами.

б) інформаційна, займається:

- узагальненням всіх видів даних, які стосуються даного сектору;
- аналізування одержаних даних;
- прогнозування формування науково-технологічних, економічних і політичних процесів;
- інші види діяльності які стосуються створення інформаційної складової економічної безпеки.

в) техніко-технологічна, ця складова будується на основі виконання чотирьох етапів:

- перший етап займається здійсненням аналізу ринку технологій що стосуються виробництва продукції та товарів;
- другий етап – складається з аналізування технологічних процесів і пошуку внутрішніх резервів покращення необхідних технологій.
- третій етап займається оцінюванням та прогнозуванням вірогідної специфіки технологічних процесів потрібних для виходу конкурентоспроможної продукції.

– четвертий етап, є кінцевим, на цьому етапі виконується аналіз підсумків практичної реалізації дій, що стосуються здійснення захисту техніко-технологічної складової системи економічної безпеки на підставі особливих карт розрахунків ефективності цих заходів.

г) фінансова складова вважається головною, через те що в ринкових умовах господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи;

д) політико-правова, процедура політико-правової складової системи економічної безпеки виконується на основі типової схеми, яка включає в себе такі елементи організаційно-економічного напрямку:

- аналіз загроз негативних впливів;
- розробка системи заходів, направлених на підвищення даного рівня;

- виконання планування ресурсів;
- швидка реалізація запропонованого комплексу заходів які стосуються організації належного рівня безпеки.

е) екологічна, включає в себе проведення таких послідовних дій:

- розрахунок карти ефективності виконуваних заходів для охорони екологічної складової;
- аналізування здійснених розрахунків і пропонування рекомендацій для підвищення ефективності здійснюваних заходів;
- застосування запланованих дій на практиці.

ж) силова.

Основною метою системи фінансово-економічної безпеки аграрного сектору – є проведення аналізу та моніторингу фінансово-господарського стану з метою зменшення внутрішніх та зовнішніх загроз. Внутрішні та зовнішні загрози несуть в собі негативний та руйнівний вплив на діяльність аграрного сектору [4, с. 143].

Тож для постійного, стабільного функціонування та розвитку системи економічної безпеки аграрного сектору потрібно налагодити та посилити захист від внутрішніх та зовнішніх загроз. Тому і організація системи економічної безпеки повинна починатись з посилення взаємозв'язку між всіма рівнями безпеки, а все це можливе тільки за фінансової, нормативної, методичної, інформаційної підтримки держави.

Законодавство в нашій країні займається лише окремим регулюванням положень по забезпеченню продовольчої безпеки, а що стосується регулювання забезпечення системи економічної безпеки аграрного сектору, то його як такого взагалі немає, через що не можна чітко описати можливості та організацію системи економічної безпеки аграрного сектору.

В країні існує закон, який зазначає, що підтримка системи економічної безпеки аграрного сектору виконується в першу чергу з урахуванням економічних інтересів та при створенні ефективної регуляторної політики, яка мотивує розвиток аграрного сектору економіки.

Неперервний економічний розвиток аграрного сектору підтримує його можливість до збереження ефективного виробництва його власної продукції в умовах збереження належних пропорцій свого внутрішнього розвитку й збалансованості з оптимальним розвитком його системи економічної безпеки, яка з ним взаємодіє, а також систем економічного характеру, а саме – екологічної та соціальної. Дотримання цих етапів формування поєднується зі стратегічними цілями державної аграрної політики України, а саме частини що відноситься до перетворення галузі сільського господарства на високо-ефективний, конкурентоспроможний сектор економіки держави та комплексного розвитку сільських територій.

Це все говорить про те що питання організації та функціонування системи економічної безпеки аграрного сектору має забезпечуватися та базуватися на основі державної підтримки, що повинна будуватися на основі комплексу урядових програм та заходів, які направлені на підвищення ефективності та збільшення прибутковості сільськогосподарського виробництва, а саме: створення інституціональної бази для безперервного функціонування діяльності суб'єктів аграрного сектору, збільшення платоспроможності, ліквідності, зменшення податкового тиску для досягнення

достатнього рівня рентабельності. Потрібно створювати державні нормативні акти та доктрини, які б допомагали покращити або зовсім вирішити наступні проблеми:

1. Характеристику загроз і методи їх локалізації.
2. Формування головних суб'єктів загроз, механізмів їх функціонування.
3. Будування відповідної, адекватної системи органів державного фінансового контролю.
4. Визначення об'єктів, предметів, параметрів контролю за забезпеченням економічної безпеки аграрного сектору.

На сьогодні актуальним завданням держави яке стосується аграрного сектору є зупинення та зменшення негативних процесів у ньому та підтримка умов для збільшення виробництва сировини і продовольчих ресурсів. Все це призводить до необхідності на даному етапі у науковому, правовому, методичному, фінансовому, інформаційному і матеріально-технічному забезпеченні.

Діючою, ефективною та результативною державна підтримка може вважатися тоді, коли вона в повному обсязі задовольняє всі економічні та соціальні інтереси аграрного сектору.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, в результаті проведеного дослідження було визначено що основною складовою та локомотивом національної економіки є аграрний сектор. Аграрний сектор є майже єдиною галуззю яка може забезпечувати постійне зростання обсягів та покращувати неблагополучну динаміку економічних процесів. Сучасні дані говорять про те що в аграрному секторі працюють більше трьох мільйонів людей і більше 40% валютної виручки надходить саме в результаті діяльності аграрного сектору.

Основне чим займається аграрний сектор України це-рослинництво (близько 70% сільськогосподарської продукції), тваринництво на другому місці (30% випуску сільськогосподарської продукції).

Не зважаючи на те що система економічної безпеки аграрного сектору є однією з головних та провідних, ще досі не досконало вивчена, що потребує великої зацікавленості зі сторони науковців, письменників, вчених.

Не меншої зацікавленості потребує аграрний сектор і на державному рівні. Ситуація в країні спонукає до прийняття нормативного акту у сфері забезпечення системи економічної безпеки аграрного сектору, тому що, в країні є проблеми, найбільші з яких стосуються саме технічного забезпечення аграрного сектору, інвестиційними проектами, які впроваджуються в агропромисловий сектор, застарілістю виробничих потужностей, що може бути вирішено тільки на рівні держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення / Г.А. Пастернак-Таранушенко; за ред. проф. Б. Кравченка. К.: Кондор, 2002. 302 с.
2. Гриньова В.М. Державне регулювання економіки : підручник / В.М. Гриньова, М.М. Новікова. К.: Знання, 2008. 398 с.
3. Кубай О.Г. Державне регулювання економіки: навчальний посібник / О.Г. Кубай, А.Г. Мазур, Г.М. Калетнік. К.: Хай-Тек Прес, 2014. 296 с.
4. Герасимчук Н.А. Економічні і фінансові ризики: навчальний посібник / Н.А. Герасимчук, Т.В. Мірзосєва, О.А. Томашевська. Київ: Компрінт, 2015. 288 с.

Kravchenko M.V.

*PhD in Economics,
Associate Professor of the Department of Accounting,
Audit and Management Financial and Economic Security
Dniprovsky State Agrarian and Economic University*

Naumenko O.O.

*Student of the Faculty of Accounting and Finance
Dniprovsky State Agrarian and Economic University*

ORGANIZATION AND FUNCTIONING OF THE SYSTEM OF ECONOMIC SAFETY AGRICULTURAL SECTOR

The agrarian sector of Ukraine is a potential for the development of the national economy and its effective integration into the world economic space, and also forms the principles of preserving the sovereignty of the state, providing food and environmental security, shaping the socio-economic bases of rural development, and promoting the material well-being of the population.

The level of economic security of actors in the agricultural sector relies on the extent to which their owners or the management system are able to anticipate and avoid potential risks of the environment and eliminate the effects of harmful manifestations of its individual components.

The result of functioning of the system of financial and economic security of the agrarian sector is, first of all, to provide the population with the necessary range of products in sufficient quantity, quality and type, and sustainable development of agrarian enterprises.

Organization of the system of economic security should begin with the strengthening of the relationship between all levels of security, and all this is possible only with financial, normative, methodological, information support of the state.

In our country, the state legislation regulates only certain provisions for ensuring food security, and the provision of the economic security system of the agricultural sector does not exist at all.

The main current task of the state in relation to the agrarian sector is to stop the negative processes in it and to provide conditions for increasing the production of raw materials and food resources. In this regard, scientific, legal, methodological, financial, information and logistical support is especially needed at this stage.

It is necessary to create normative acts and doctrines that would help to solve the following problems:

1. Description of threats and methods of their localization.
2. Determination of the main subjects of threats, mechanisms of their functioning.
3. Creation of an adequate system of state financial control bodies.
4. Definition of objects, objects, parameters of control over providing of economic safety of the agrarian sector.

Effective and effective state support is considered when it fully satisfies all economic and social interests of the agrarian sector.